

**แผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
พ.ศ. 2554 – 2559**

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

แผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
พ.ศ. 2554 – 2559

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

แผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๕๔ – ๒๕๕๘

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1	สรุปสถานการณ์สิทธิมนุษยชนที่สำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน	
-	สรุปสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศ	1
-	สรุปสถานการณ์สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและบทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	8
-	สรุปสังเคราะห์การดำเนินงานที่ผ่านมาและข้อท้าทายขององค์กร	10
ส่วนที่ 2	แผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพ.ศ. 2554-2559	
-	วิสัยทัศน์ และ พันธกิจ	13
-	ทิศทางการดำเนินงาน พ.ศ. 2554 - 2559	13
-	จุดเน้นในการดำเนินงาน	15
-	เป้าประสงค์ 4 ด้าน และยุทธศาสตร์ในการบรรลุเป้าประสงค์	16

ส่วนที่ 1

สรุปสถานการณ์ที่สำคัญด้านสิทธิมนุษยชนซึ่งเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน

สรุปสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ถือเป็นพื้นฐานที่รองรับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม รัฐธรรมนูญได้บัญญัติให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (กสม.) ขึ้น มีอำนาจหน้าที่ในการตรวจสอบ รายงานสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชน เสนอแนะนโยบาย กฎหมายและส่งเสริมงานด้านสิทธิมนุษยชนของประเทศ (มาตรา 199 -200)

การจัดตั้ง กสม. เป็นสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติที่เป็นอิสระ ถือเป็นกลไกระดับประเทศที่สำคัญในการปฏิบัติการกิจด้านส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ให้สอดคล้องกับพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี นอกจากนี้ ยังได้มีการปรับกลไกหรือหน่วยงานภาครัฐที่เอื้อต่อการเคารพสิทธิมนุษยชนมากขึ้น เช่น การจัดระบบกระบวนการยุติธรรมโดยแยกฝ่ายตุลาการออกจากฝ่ายบริหารได้แก่ การจัดตั้งสำนักงานศาลยุติธรรมแยกออกจากกระทรวงยุติธรรม นอกเหนือจากนี้ยังมีการจัดตั้งหน่วยงานเกี่ยวข้องกับด้านสิทธิมนุษยชนเพิ่มขึ้น ได้แก่ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กรมสอบสวนคดีพิเศษ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เป็นต้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้เพิ่มอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาการละเมิดและกระทบต่อสิทธิมนุษยชน โดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติสามารถเสนอเรื่องและให้ความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง รวมทั้งการฟ้องร้องคดีแทนผู้เสียหายต่อศาลยุติธรรมได้

ช่วงเวลาการก่อตั้ง กสม. เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2544 จนถึงปัจจุบัน เป็นช่วงที่สังคมไทยประสบกับความเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ ทั้งที่เป็นความก้าวหน้าและความถดถอย ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์สิทธิมนุษยชนหลายประการ อีกทั้งมีการพัฒนาการเชิงบวกด้านสิทธิมนุษยชนใหม่ๆ ภายในประเทศหลายประการ ทั้งในด้านองค์กร กลไกที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนกฎหมาย อาทิ การยอมรับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศเพิ่มเติมอีก 4 ฉบับ การแก้ไขปรับปรุงและออกกฎหมายที่ตอบสนองและเอื้อต่อการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาให้กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและสตรีเป็นไปในทางที่

สอดคล้องกับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลมากขึ้น กฎหมายการทำงานของคนต่างด้าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ได้รับรองสิทธิของชุมชน ตามมาตรา 66 - 67 ในเรื่องการอนุรักษ์ พื้นฟู จัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งโดยชุมชนเองและโดยร่วมกับรัฐ สิทธิในความคุ้มครองการใช้ประโยชน์ คุ้มครองจากผลกระทบจากโครงการหรือกิจกรรมที่จะเข้ามาดำเนินการในชุมชน และสิทธิในการฟ้องหน่วยงานให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เป็นต้น นอกจากนี้ยังเกิดองค์กรและเครือข่ายของภาคเอกชน เพื่อการต่อสู้ เรียกร้อง ปกป้องและคุ้มครองสิทธิของประชาชนในหลากหลายรูปแบบ เช่น กลุ่ม ชุมชน มูลนิธิ สมาคม ประชาคม ศูนย์คณะกรรมการสมัชชา เพื่อดำเนินกิจกรรมคุ้มครองเรียกร้องสิทธิให้กับกลุ่มเป้าหมายอย่างหลากหลาย เช่น เด็ก สตรี กลุ่มชาติพันธุ์ ผู้พิการ แรงงานต่างด้าว หรือต่อต้านการละเมิดสิทธิด้านต่างๆ มีการสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ในด้านสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวาง มีผลงานวิชาการ การศึกษา วิจัย ที่เผยแพร่ ทั้งโดยผ่านสื่อต่างๆ ขณะเดียวกันสถานการณ์สิทธิมนุษยชนก็ได้ดลยในหลายด้าน และสถานการณ์ก็มีความซับซ้อนแบบยิ่งขึ้นในด้านเศรษฐกิจและสังคม เป็นผลกระทบมาจากการพัฒนาประเทศตามแนวทางของระบบทุนนิยมโลกนำไปสู่การเปิดการค้าเสรี การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ การผลักดันให้มีการลงทุนของต่างชาติ นำไปสู่ปัญหาเรื่องสิทธิชุมชนเพื่อประโยชน์ในทรัพยากรธรรมชาติ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาคุณภาพชีวิตของประชาชน ปัญหาแรงงานข้ามชาติ ปัญหาเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนของนักการเมือง เป็นต้น อาจสรุปประมวลสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของไทยที่สำคัญ ได้ดังนี้

1) สิทธิทางการเมือง

ช่วงปี พ.ศ. 2547 - 2553 มีการชุมนุมทางการเมืองใหญ่บ่อยครั้งที่สุดในประวัติศาสตร์ และเป็นการชุมนุมที่ต่อเนื่องยาวนานก่อให้เกิดผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างรุนแรงกว้างขวาง ทั้งการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) และการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ก่อให้เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจเป็นมูลค่ามหาศาลจากการชุมนุมของทั้งสองฝ่าย การปิดสนามบิน การยึดทำเนียบรัฐบาล การยึดแยกราชประสงค์ และการเผาทำลายอาคารสถานที่ต่างๆ เกิดการแบ่งฝ่าย แบ่งสี เกิดความเกลียดชัง และการใช้ความรุนแรง

การชุมนุมทางการเมืองของทั้งสองกลุ่มได้นำมาสู่ความรุนแรงหลายครั้ง ทั้งเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างสองกลุ่มที่ขัดแย้งกัน ระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมกับชาวบ้าน และระหว่างกลุ่มผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่รัฐ ทำให้มีผู้บาดเจ็บและมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก จนรัฐบาลต้องประกาศใช้พระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคง

ภายในราชอาณาจักร พ.ศ.2551 พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 เพื่อแก้ไขสถานการณ์

จากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองนำไปสู่ความวุ่นวายจนถึงขั้นวิกฤตของประเทศและสังคม ได้สะท้อนมิติเรื่องสิทธิมนุษยชนที่ยังเป็นปัญหาย่อมมากมายในสังคมไทย ซึ่ง กสม. และภาคส่วนต่างๆ จะต้องร่วมกันแก้ไขเยียวยา ให้สังคมได้กลับคืนสู่ความสมานฉันท์ที่มีความเป็นธรรม ยุติธรรม เคารพหลักประชาธิปไตย หลักนิติรัฐ ที่ผู้คนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้โดยสันติ มีศักดิ์ศรี และเคารพความแตกต่างระหว่างกันโดยไม่ใช้ความรุนแรง

2) สิทธิเด็ก

สิทธิเด็กเป็นสิทธิแรกของชีวิตมนุษย์ คือ สิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด พัฒนาและมีส่วนร่วมโดยคำนึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก ซึ่งหากได้มีการสร้างเสริมสิทธินี้แก่เด็กทุกคน ตั้งแต่นั้น ก็จะได้ประชาชนที่รู้จักสิทธิและเคารพสิทธิของมนุษย์ด้วยกัน ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในปี 2535 และมีพัฒนาการในเรื่องนี้หลายประการ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้รับรองสิทธิเสรีภาพในชีวิตร่างกายของบุคคล (มาตรา 31) ได้บัญญัติสิทธิของเด็กที่จะได้รับความคุ้มครองโดยรัฐจากความรุนแรงและการปฏิบัติอันไม่เป็นธรรม และได้รับการเลี้ยงดูอบรมจากรัฐในกรณีที่ไม่มีผู้ดูแล (มาตรา 53) และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้บัญญัติเพิ่มเติมถึงสิทธิในการอยู่รอด และการพัฒนาศักยภาพที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของเด็ก การคุ้มครองจากการถูกแสวงหาหรือถูกจำกัดสิทธิ (มาตรา 52) การคุ้มครองและการปฏิบัติอย่างเหมาะสมในกระบวนการพิจารณาคดี และโดยเฉพาะคดีทางเพศ (มาตรา 40 (6)) รวมถึงสิทธิในการได้รับการคุ้มครอง พัฒนาและอบรมเลี้ยงดู การศึกษาปฐมวัย ความเสมอภาคชายหญิง การพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัวและชุมชน (มาตรา 80 (1)) นอกจากนี้ ในจำนวนกฎหมาย 278 ฉบับที่ผ่านการพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในช่วงเดือนตุลาคม 2549 - ธันวาคม 2550 มีกฎหมายหลายฉบับที่เอื้อต่อการคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชนหลายประการ เช่น พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2550 บัญญัติหลักการพัฒนาเด็กทุกกลุ่ม โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ ทั้งเด็กปกติ เด็กพิการ เด็กพิเศษ เป็นต้น

3) สิทธิในกระบวนการยุติธรรม

สิทธิในกระบวนการยุติธรรมเป็นเรื่องที่มีสถิติการร้องเรียนสูงเป็นลำดับแรกตลอดมา แม้เรื่องนี้จะเป็นสิทธิที่รัฐธรรมนูญประกันไว้อย่างชัดเจน ตลอดจนพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีมากกว่า 4 ฉบับก็ตาม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติไว้ในหมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย ส่วนที่ 4 สิทธิในกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 39 - 40) เกี่ยวกับการรับโทษทางอาญาของบุคคล ผู้ต้องหาจำเลยในคดีอาญาต้องได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าไม่มีความผิดสิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม สิทธิในกระบวนการพิจารณา การปฏิบัติที่เหมาะสมถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมโอกาสในการสู้คดี ความคุ้มครอง การช่วยเหลือค่าตอบแทน ค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายที่จำเป็น ซึ่งครอบคลุมเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และผู้พิการ และส่วนที่ 3 สิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลได้บัญญัติห้ามลงโทษที่ทารุณโหดร้าย ไร้มนุษยธรรม ไม่มีระบุโทษประหารชีวิตตามที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีบัญญัติถึงการเยียวยาของผู้เสียหายจากการถูกละเมิดสิทธิ (มาตรา 32) ในด้านองค์กรกำหนดให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรอื่นตามรัฐธรรมนูญเพิ่มเติมโดยให้มีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม (มาตรา 255)

เมื่อประเมินสถานการณ์จากผลของสงครามยาเสพติดที่ประกาศในปี 2546 สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ปะทุรุนแรงขึ้นในปี 2547 ตลอดจนกรณีการละเมิดสิทธิต่อบังเิญบุคคลอื่นๆ ในลักษณะการทำร้าย การกระทำต่อผู้ถูกจับกุมจนบาดเจ็บสาหัสหรือเสียชีวิต การบังคับบุคคลสูญหาย การบุกตรวจค้นบ้านพักอาศัยส่วนบุคคลโดยมุ่งร้ายอย่างรุนแรงได้ทำลายความศักดิ์สิทธิ์ของบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญในด้านสิทธิในกระบวนการยุติธรรม

4) สิทธิชุมชน

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และ 2550 ได้รับรองสิทธิของชุมชนตามมาตรา 66 - 67 ในเรื่องการอนุรักษ์ฟื้นฟูจัดการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติทั้งโดยชุมชนเองและโดยร่วมกับรัฐ สิทธิในความคุ้มครองการใช้ประโยชน์ คุ้มครองจากผลกระทบจากโครงการหรือกิจกรรมที่จะเข้ามาดำเนินการในชุมชนและสิทธิในการฟ้องหน่วยงานให้ปฏิบัติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

กสม. ได้รับเรื่องร้องเรียนที่เกี่ยวข้องกับการละเมิดสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน มีจำนวนเรื่องร้องเรียนสูงเป็นลำดับที่ 2 คือ 543 เรื่อง ในช่วงปี 2547 - 2550 โดยปัญหาหลัก คือ เรื่องที่ดินและป่า ซึ่งส่วนใหญ่ภาครัฐเป็นผู้กระทำการละเมิด

การชุมนุมเพื่อรักษาสิทธิของชุมชนจึงเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ เช่น การชุมนุมคัดค้านโครงการส่งท่อก๊าซและโรงแยกก๊าซธรรมชาติไทย-มาเลเซีย การชุมนุมของกลุ่มอนุรักษ์แม่รำพึง จังหวัด

ประจวบคีรีขันธ์ เพื่อคัดค้านการถมที่ป่าพรุ เพื่อขยายโรงงานถลุงเหล็กของบริษัท สหวิริยา สตีล กรุ๊ป จำกัด นอกจากนี้ ยังมีการต่อสู้ของคนและชุมชนในพื้นที่อื่นๆ เพื่อรักษาสิทธิของชุมชนเช่น การคัดค้านการก่อสร้างเขื่อนปากมูลที่ต่อสู้กันยาวนานกว่า 20 ปี จนชาวบ้านได้รับชัยชนะด้วยการจ่ายค่าชดเชยจากรัฐ การต่อต้านการก่อสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานถ่านหินบ้านกรูด - บ่อนอก อำเภอเมือง จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผู้นำ คือ นายเจริญ วัคคัษร ถูกสังหารในปี 2547 ทำให้รัฐบาลต้องตัดสินใจระงับการก่อสร้างไว้ก่อน

การต่อสู้ของคนในชุมชนที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่ง คือ กรณีการพัฒนาอุตสาหกรรมในเขตมาบตาพุด จังหวัดระยอง ประชาชนในพื้นที่ได้เรียกร้องอย่างยาวนานให้ภาครัฐแก้ไขระบบบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตทั่วไปของผู้ที่อาศัยในเขตมาบตาพุดและใกล้เคียง แม้มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นแต่ประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่มีความรู้สึกว่าการตอบสนองจากภาครัฐยังไม่เพียงพอประชาชนกลุ่มหนึ่งพร้อมองค์กรภาคเอกชนจึงได้รวมตัวกันเรียกร้องขอความเป็นธรรมต่อศาลปกครอง ให้ประกาศท้องที่เขตเทศบาลมาบตาพุดทั้งหมด และพื้นที่บริเวณใกล้เคียงโดยรอบเป็นเขตควบคุมมลพิษ ซึ่งศาลมีคำสั่งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2552 ให้ดำเนินการควบคุมลดและขจัดมลพิษตามที่กฎหมายกำหนดภายใน 45 วัน ซึ่งก็ไม่มีมีการดำเนินการที่คืบหน้า ศาลปกครองจึงได้มีคำสั่งคุ้มครองชั่วคราวโครงการ 76 โครงการ(ซึ่งต่อมาลดเหลือ 65 โครงการ) และกำหนดให้ภาครัฐปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญมาตรา 67 วรรค 2¹ โดยเคร่งครัดคำสั่งศาลปกครองดังกล่าวทำให้ภาครัฐกิจอุตสาหกรรมและผู้ลงทุนหันมากล่าวโทษต่อกลุ่มผู้ร้องซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัยในพื้นที่รัฐบาลได้จัดให้มีการแก้ปัญหาร่วมกันด้วยคณะกรรมการ 4 ฝ่ายและเกิดผลที่เป็นรูปธรรมหลายประการ เช่น การกำหนดแนวทางการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ การจัดตั้งองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ อย่างไรก็ตาม ภาครัฐก็ควรวางมาตรการแก้ไขปัญหาในพื้นที่อุตสาหกรรม โดยมีมาตรการทั้งระยะสั้นและระยะยาว² โดยเร่งรัดแก้ไขกฎหมายส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องตามรัฐธรรมนูญโดยใช้หลักธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อม สร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างฐานข้อมูลและเปิดเผยสู่สาธารณะชนในเรื่องมลพิษและสภาวะสุขภาพอนามัย ใช้แนวคิดเมืองอุตสาหกรรมนิเวศน์(Eco-industrial Town) ซึ่งต้องเติบโตควบคู่กันไปในทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของชุมชน

¹ การดำเนินโครงการที่อาจเกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรงจะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาประเมินผลกระทบหรือผ่านกระบวนการรับฟังความเห็นจากประชาชน ผู้มีส่วนได้เสีย และรับฟังความเห็นประกอบจากองค์การอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และสถาบันอุดมศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ หรือ สุขภาพก่อน

² สำนักงานคลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม ผลงานคลังสมอง วปอ. เพื่อสังคม 2548 - 2552 สรุปผลการประชุมเสวนาทางวิชาการเรื่องทางออกปัญหามลพิษมาบตาพุด, บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, กรุงเทพฯ: 2553, หน้า 119 - 130

5) สถานการณ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งรุนแรงขึ้นตั้งแต่การปล้นปืนที่ค่ายกองพันพัฒนาที่ 4 จังหวัดนราธิวาส เมื่อวันที่ 4 มกราคม 2547 จนปัจจุบัน ยังคงอยู่ในสภาพคงที่และต่อเนื่องโดยตั้งแต่ มกราคม 2547- สิงหาคม 2553 มีเหตุการณ์ความรุนแรง รวม 9,986 ครั้ง มีผู้เสียชีวิต 4,342 ราย บาดเจ็บ 7,129 ราย³ มีสตรีหม้าย เด็กกำพร้าที่สูญเสียบิดา มารดา และยังมีผู้ได้รับผลกระทบด้านจิตใจอีกจำนวนมาก ประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่สำคัญอาจสรุปได้ คือ

- การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้นกว่าพื้นที่อื่น โดยมีการประกาศใช้กฎหมายพิเศษอีก 2 ฉบับ คือ พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 และพระราชบัญญัติกฎอัยการศึก พุทธศักราช 2457 ซึ่งประชาชนในพื้นที่ได้เรียกร้องให้ยกเลิกการใช้บังคับกฎหมายพิเศษ 2 ฉบับตลอดมา

- กระบวนการยุติธรรมที่ไม่เสมอภาคกับพื้นที่อื่นจากข้อบัญญัติตามกฎหมายพิเศษ 2 ฉบับที่ระบุข้างต้น ได้ให้อำนาจพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ในการควบคุมตัวและการสอบสวนสามารถได้นานกว่าปกติ ไม่แจ้งสถานที่ควบคุม ไม่ได้รับอนุญาตให้พบญาติ การควบคุมตัวและปฏิบัติต่อเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ไม่ได้มาตรฐานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กฎหมายศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว ตลอดจนอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อีกทั้งมีการยกเว้นโทษแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในการบังคับใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน

- มีการละเมิดสิทธิเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย ทั้งการทำให้เสียชีวิต การบังคับสูญหาย และการซ้อมทรมานในระหว่างการสอบสวน

6) สิทธิสตรี

แม้ว่าจะมีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับสถานะทางกฎหมายของผู้หญิงให้ได้รับรองเท่าเทียมกับผู้ชายเป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม อาทิ พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ 16) พ.ศ. 2550 เกี่ยวกับการเลิกสัญญาหมั้นและการเรียกร้องค่าทดแทน (มาตรา 1445) และเหตุแห่งการฟ้องหย่าจากการอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันท์ภริยาหรือสามีหรือเป็นชู้ (มาตรา 1516 (1)) พระราชบัญญัติ

³ ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ ข้อมูล ณ สิงหาคม 2553

ค่านำนานามหญิง พ.ศ. 2551 เป็นต้น แต่ก็ยังคงมีประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อความเท่าเทียมของผู้หญิงในหลายเรื่อง ด้วยเหตุผลจากการรับรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติของสังคมเกี่ยวกับผู้หญิง รวมถึงโอกาสในด้านต่างๆ ทั้งการศึกษาในสถาบันทางทหาร โอกาสในการประกอบอาชีพการครองครองทรัพย์สิน การเสียภาษีที่รายได้อื่นของภริยาต้องเป็นของสามี โอกาสความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่ การดำรงตำแหน่งในระดับสูง

7) สิทธิในบริการด้านสุขภาพกับสิทธิทางธุรกิจและทรัพย์สินทางปัญญา

สิทธิในบริการด้านสุขภาพบางประการของประชาชนยังเป็นเรื่องยากที่จะเข้าถึง เนื่องจากความขัดแย้งระหว่างสิทธิทางสุขภาพกับสิทธิในธุรกิจทรัพย์สินทางปัญญา กสม.ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการบังคับใช้สิทธิเหนือสิทธิบัตรกับยาจำเป็นไว้ว่า “ถือเป็นความก้าวหน้าสำคัญของการยืนยันสิทธิของประชาชนเหนือสิทธิของบรรษัท การที่สำนักงานประกันสังคมได้ขยายขอบเขตผู้ประกันตนที่สามารถเข้ารับสิทธิประโยชน์จากการประกันสังคมมากขึ้นในช่วงสี่ปีที่ผ่านมา ทำให้ผู้ป่วยโรคที่จำเป็นต้องใช้การรักษาพยาบาลที่เดิมไม่ได้ครอบคลุมโดยการประกันสังคมนั้น สามารถเข้ารับบริการราคาถูกลงได้ เช่น การรับยาต้านไวรัสเอชไอวี (ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม 2547) การปลูกถ่ายไต (ตั้งแต่วันที่ 5 ธันวาคม 2547) การรับยากระตุ้นการสร้างเม็ดเลือดแดงสำหรับผู้ประกันตนที่ป่วยด้วยโรคไตวายระยะสุดท้าย”

สรุปสถานการณ์สิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและบทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

1. สถานการณ์และแนวโน้มของปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในทางสากล

การละเมิดสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องที่สังคมโลกให้ความสนใจร่วมกันเป็นที่ยอมรับกันว่าการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องสากลและไม่สามารถจำกัดให้เป็นเรื่องภายในของรัฐหนึ่งรัฐใดได้อีกต่อไป ประชาคมระหว่างประเทศได้พัฒนากลไกหรือเครื่องมือต่างๆ ที่จะให้มีการตรวจสอบหากเกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรงกว้างขวาง เช่น กลไกการรายงานหรือรับเรื่องร้องเรียนของสหประชาชาติ การรับรองธรรมนูญกรุงโรมเพื่อจัดตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศโดยให้มีกลไกที่สามารถดำเนินการกับผู้ละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงและเป็นระบบ โดยรัฐนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นภาคีหรือการเกิดองค์การด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศจำนวนมากที่คอยเฝ้าระวังและรายงานสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ เป็นต้น

ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สหประชาชาติ องค์การสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติของประเทศต่างๆ ได้ให้ความสำคัญได้แก่ สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และการเลือกปฏิบัติจากสาเหตุต่างๆ เช่น ความเชื่อทางศาสนา เพศ สถานะทางการเมือง เศรษฐกิจ การโยกย้ายถิ่นฐานของมนุษย์ การขายตัวทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน ในระบบเสรีนิยมกับผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนและสิทธิชุมชน สิทธิมนุษยชนและความไม่เท่าเทียมกันของกลุ่มเสี่ยง กลุ่มชายขอบ ผลกระทบต่อสิทธิมนุษยชนจากการพัฒนาอย่างไม่สมดุล

เมื่อพิจารณาถึงปัญหาข้างต้น อาจกล่าวได้ว่าปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่มีความสำคัญในปัจจุบันมีลักษณะร่วมที่สำคัญหลายประการคือ เป็นแนวโน้มของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในประเทศหรือภูมิภาคต่างๆ ของโลกที่มีลักษณะข้ามพรมแดน ไม่มีสัญชาติ รัฐหนึ่งรัฐใดไม่สามารถดำเนินการมาตรการฝ่ายเดียวในการแก้ไขปัญหาหรือคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้และมีบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพล (non-state actors) เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมหรือละเมิดสิทธิมนุษยชนจำนวนมากขึ้น เช่น ภาคเอกชน องค์การเอกชน ชุมชน กองกำลังติดอาวุธ ขบวนการอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

2. พัฒนาการความร่วมมือและกลไกด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ปัจจุบันได้เกิดความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางและหลากหลาย รวมถึงการเกิดขึ้น หรือการสร้างกลไกใหม่ ๆ ที่มีความสำคัญในการส่งเสริมและแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งได้รับการยอมรับจากประชาสังคมระหว่างประเทศ อาทิ สหประชาชาติ องค์การความร่วมมือระหว่างรัฐบาลในระดับภูมิภาคต่างๆ องค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่มีหน้าที่ในด้านต่างๆ เช่น UNDP, UNIFEM, UNICEF, FAO, WHO, UNHCR, กลไกใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น สถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ผู้พิทักษ์สิทธิมนุษยชน คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนระหว่างรัฐบาลอาเซียน กลไกความร่วมมือระหว่างสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ทั้งในระดับสากลและในระดับภูมิภาค

3. ความคาดหวังต่อบทบาทของ กสม. ในทางสากล และประโยชน์ในทางสากลและภูมิภาคที่ กสม. สามารถนำมาเสริมการทำงานภายในประเทศ

ในมิติของสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กสม. ถูกคาดหวังจากสากลในฐานะที่เป็นกลไกที่มีความเป็นอิสระในประเทศ ที่จะปฏิบัติหน้าที่ติดตามตรวจสอบสถานการณ์สิทธิมนุษยชนภายในประเทศ ให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และในขณะเดียวกัน กสม. ก็สามารถพิจารณาใช้ประโยชน์จากกลไกความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีอยู่ มาเสริมการทำงานในระดับประเทศได้ ดังนั้น ยุทธศาสตร์การดำเนินงานของ กสม. ด้านต่างประเทศ จึงอาจพิจารณาประเด็นต่อไปนี้ คือ

- 1) ดำรงความน่าเชื่อถือในการปฏิบัติหน้าที่ที่เป็นอิสระตามหลักการปารีส โดยบทบาทของสถาบันสิทธิมนุษยชนแห่งชาติแต่ละแห่งจะได้รับการยอมรับในทางสากลต่อเมื่อได้รับการรับรองว่าสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระตามหลักการปารีสซึ่งสหประชาชาติรับรองในปี ค.ศ. 1993
- 2) เป็นกลไกติดตาม ตรวจสอบในประเทศเพื่อให้มีการปฏิบัติตามพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ตลอดจนมาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลและเชื่อมโยงการทำงานกับกลไกที่เกี่ยวข้องของสหประชาชาติ
- 3) ทำงานเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายร่วมกับฝ่ายต่างๆ ในเวทีระหว่างประเทศและระดับภูมิภาคที่มีอยู่ เพื่อเสริมสร้างการดำเนินงานของ กสม. ให้มีพลังในการทำงานระดับประเทศ
- 4) มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลและระดับภูมิภาค ได้อย่างเป็นที่ยอมรับมีความหมาย และเหมาะสมกับทรัพยากรขององค์กร

สรุปสาระสำคัญการดำเนินงานที่ผ่านมาและข้อท้าทายขององค์กร

1. การดำเนินงานขององค์กรที่ผ่านมา

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติชุดแรก ได้รับการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เมื่อวันที่ 13 กรกฎาคม 2544 หลังจากนั้นจึงได้มีการจัดตั้งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (สำนักงาน กสม.) เป็นหน่วยงานสนับสนุนภารกิจของ กสม.

ในช่วงแรกของการทำงาน กสม. ชุดแรกได้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การดำเนินงานของ กสม. พ.ศ. 2545-2550 โดยกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และกรอบยุทธศาสตร์ไว้ หากแต่มิได้ปรากฏชัดเจนในการนำแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมาใช้เป็นกรอบและทิศทางในการดำเนินงาน รวมทั้งมิได้จัดทำแผนปฏิบัติงานตามแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าว โดยในการทำงานได้ให้ความสำคัญกับสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่สาธารณชน เครือข่ายหรือสื่อมวลชนให้ความสนใจ

กสม. ชุดแรกได้จัดกลไกการทำงานในรูปแบบของคณะอนุกรรมการฯ โดยใช้แนวคิด “สามประสาน” ประกอบด้วย กรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก (จากภาครัฐ ภาควิชาการ ภาคองค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม) และบุคลากรในสำนักงาน กสม. โดยจำแนกคณะอนุกรรมการออกเป็น 4 ด้านหลัก คือ ด้านการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ด้านสังคมและด้านฐานทรัพยากร แต่เมื่อเวลาผ่านไป ได้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการต่างๆ เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก (ประมาณ 40-50 ชุด) ตามประเด็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้น หรือเป็นประเด็นสิทธิด้านต่างๆ ที่กรรมการแต่ละท่านให้ความสนใจ โดยกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการไว้เหมือนกันทุกคณะ กล่าวคือ ทำหน้าที่ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน การเสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย ตลอดจนการศึกษาวิจัย การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

บุคลากรหรือข้าราชการของสำนักงาน กสม. ส่วนใหญ่รับโอนมาจากส่วนราชการต่างๆ ซึ่งได้รับการหล่อหลอมจากวัฒนธรรมองค์กรที่แตกต่างกัน มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์การทำงานด้านสิทธิมนุษยชนไม่เท่ากัน ในขณะที่การจัดตั้งสำนักงานฯ เกิดขึ้นท่ามกลางภารกิจที่เร่งด่วนจำนวนมาก และความคาดหวังอย่างสูงทั้งจาก กสม. และสังคม ทำให้สำนักงาน กสม. และบุคลากรต้องตอบสนอง โดยยังไม่อาจจัดการกับระบบบริหารจัดการภายในได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นอกจากนี้ ยังขาดระบบการสื่อสารภายในกับบุคลากรอย่างกว้างขวางทั่วถึงในทุกระดับ เจ้าหน้าที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่สนับสนุนงานของคณะกรรมการชุดต่างๆ เป็นหลัก ทำให้ขาดความเชื่อมโยงกับการทำงานตามโครงสร้างของสำนักงานฯ

ในการพิจารณาจัดสรรงบประมาณ สำนักงาน กสท. ได้จัดสรรตามข้อเสนอแผนงาน/โครงการต่างๆ ที่คณะกรรมการแต่ละชุดพิจารณาเสนอ ซึ่งเป็นการเสนอรายประเด็นมากกว่าเชิงยุทธศาสตร์

โดยสรุปที่ผ่านมา การทำงานที่ผ่านมาขององค์กรไม่ได้ดำเนินงานตามแผนยุทธศาสตร์ให้สำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมมากนัก แต่เป็นการดำเนินงานตามปัญหาเฉพาะหน้า โดยยังขาดการบูรณาการรูปแบบการทำงานภายในให้เป็นเอกภาพและเป็นระบบที่ใช้คณะกรรมการที่เป็นบุคคลภายนอกเข้ามาทำงาน ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ทำให้ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ไม่สามารถแสดงศักยภาพความเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชนอย่างมืออาชีพได้อย่างเต็มที่ การดำเนินงานยังขาดการเน้นทิศทางการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ โดยยังคงมุ่งทำงานเฉพาะหน้า จึงทำให้เกิดความสับสนในการปฏิบัติงานและไม่เกิดผลลัพธ์หรือผลสะท้อนทางสังคมที่ชัดเจนเท่าที่ควร

2. ข้อท้าทายสำหรับการพัฒนาองค์กร

2.1 การสร้างคุณค่าร่วมของคนในองค์กร ทั้ง กสม. ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจร่วมกันที่จะนำองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงและพัฒนา

2.2 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และมีแผนปฏิบัติการที่สามารถบรรลุเป้าหมายตามแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนองค์กรอย่างมีทิศทางและมีพลัง

2.3 การปรับและพัฒนาโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมเชื่อมโยงและมีการบูรณาการ เพื่อรองรับภารกิจใหม่ตามรัฐธรรมนูญ และตอบสนองความเปลี่ยนแปลงด้านสังคมทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ

2.4 การพัฒนาระบบการทำงานโดยคณะกรรมการ อาทิ การกำหนดอำนาจหน้าที่ แนวทางการทำงาน องค์กรประกอบ และจำนวนคณะกรรมการ เป็นต้น โดยเฉพาะระบบการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หรือการรับและสอบสวนเรื่องร้องเรียน

2.5 การพัฒนาระบบต่างๆ ของสำนักงานฯ เพื่อให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถรองรับแผนยุทธศาสตร์และความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล อาทิ ระบบการสื่อสารภายใน องค์กร ระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศ ระบบการประสานเครือข่ายสิทธิมนุษยชน ระบบงบประมาณ ระบบการติดตามผลการดำเนินงาน เป็นต้น

2.6 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีความพร้อมในการทำงานเชิงรุก

ส่วนที่ 2

แผนยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2554-2559

วิสัยทัศน์

“เป็นสถาบันอิสระในการร่วมสร้างสังคมให้มีวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนคุณค่าและศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์ ”

พันธกิจ

“ขับเคลื่อนงานเชิงรุก ประสานพลังทุกภาคส่วน สร้างสังคมที่เคารพสิทธิมนุษยชน คุณค่า และศักดิ์ศรี
ความเป็นมนุษย์”

ทิศทางการดำเนินงาน พ.ศ. 2554-2559

1. แก่นแท้ของสิทธิมนุษยชน คือ การเคารพคุณค่าของความเป็นมนุษย์ การแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนให้เกิดความยั่งยืน คือ การทำให้สังคมมีวัฒนธรรมการเคารพคุณค่าและสิทธิความเป็นมนุษย์ในวิถีชีวิตประจำวัน ปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนจะลดน้อยลงหรือหมดไป สังคมจะเกิดความเป็นธรรมและสันติสุข ฉะนั้น ทิศทางหลักของการดำเนินงานของกสม. คือ การประสานพลังต่างๆของสังคมเพื่อร่วมกันพัฒนาวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

2. สิทธิมนุษยชนครอบคลุมหลายมิติอย่างกว้างขวาง สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีทรัพยากรจำกัด ทั้งในด้านจำนวนบุคลากร งบประมาณ องค์ความรู้ และสมรรถนะความสามารถต่างๆ การดำเนินการไปสู่บรรทัดแห่งความสำเร็จในการกิจได้โดยเร็ว จำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสรรพกำลังทางสังคม ภาคีเครือข่ายทั้งในส่วนของภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรเอกชน สถาบัน

การศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันทางการเมือง สถาบันทางสังคม ภาคประชาสังคม และประชาชนทั่วไป ร่วมกันสร้างวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนให้บังเกิดขึ้น โดยการสนับสนุนภาคีเครือข่ายให้มีโอกาส มาทำงานสนับสนุนภารกิจร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้อย่างเต็มศักยภาพ

3. ด้วยข้อจำกัดของทรัพยากรจึงจำเป็นต้องเลือกหรือเน้นการดำเนินงานในเรื่องที่มีความสำคัญและ/หรือเป็นปัญหาเร่งด่วน ตามที่ได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์สิทธิมนุษยชนได้แก่ สถานการณ์ทางการเมือง สถานการณ์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ สิทธิเด็ก สตรีและกลุ่มบุคคลที่อ่อนแอหรือเสี่ยงต่อการถูกละเมิด หรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม สิทธิในกระบวนการยุติธรรม สิทธิชุมชนและการจัดสรร ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม สิทธิในบริการด้านสุขภาพ สิทธิมนุษยชนกับบทบาทภาคธุรกิจ เป็นต้น

4. การดำเนินงานของ กสม. ต้องใช้กลไกของสำนักงานที่สามารถตอบสนองพันธกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งต้องเป็นการดำเนินงานเชิงรุกที่มีแผนยุทธศาสตร์ในการกำกับทิศทางการทำงาน เพื่อให้ การขับเคลื่อนสามารถคาดหวังผลลัพธ์และผลกระทบต่อสังคมที่มีพลัง

5. จะต้องพัฒนาปรับปรุงด้านการจัดการอย่างมีธรรมาภิบาล มีการจัดโครงสร้างบุคลากร กระบวนการ ระบบ และระเบียบ ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการเพิ่มสมรรถนะการดำเนินงานของสำนักงานฯ ลดการทำงาน แบบองค์การราชการลงบ้าง เน้นการทำงานแนวราบเพื่อให้การดำเนินงานขององค์กรมีความรวดเร็ว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น สร้างวัฒนธรรมการเคารพสิทธิมนุษยชนให้อยู่ในการปฏิบัติงาน ประจำวันของคนในองค์กร ตลอดจนการทำให้บุคลากรและภาคีเครือข่ายมีแรงบันดาลใจและมีความสุข ในการขับเคลื่อนงานของ กสม.

6. การสร้างวัฒนธรรมทางสังคม อาจมีบางส่วนที่สอดคล้องกับคุณค่าเดิมในสังคม บางส่วนอาจจะไม่ สอดคล้องหรือขัดแย้ง จึงมีความจำเป็นต้องใช้เครื่องมือในการสื่อสารกับสังคม และ การเปลี่ยนแปลง ทัศนคติและพฤติกรรมของคนในสังคม เช่น การสื่อสารสาธารณะที่มีปฏิสัมพันธ์(public interactive communication) และการตลาดเพื่อสังคม(social marketing)

7. การดำเนินงานของ กสม. นอกเหนือจากการดำเนินงานในส่วนที่เป็นนามธรรมแล้ว ควรดำเนิน งานในประเด็นที่เป็นรูปธรรมด้วย เพื่อให้สังคมเห็นความสำเร็จที่จับต้องได้และเกิดความเชื่อถือเชื่อมั่น ในการสร้างสังคมสิทธิมนุษยชน

8. สิทธิมนุษยชนมีหลากหลายมิติ และมีความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ได้แก่ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวัฒนธรรม ศาสนา ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ นโยบาย กฎหมาย เพศ ชาติพันธุ์ คนชายขอบ สังคม และเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ การดำเนินงานของ กสม. จึงต้องคำนึงถึง การครอบคลุมความหลากหลายเหล่านั้น

9. ในยุคโลกาภิวัตน์ ที่มีการสื่อสารสารสนเทศที่รวดเร็วกว้างขวาง สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย และสากลมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและส่งผลกระทบต่อกันอย่างมาก ฉะนั้น การขับเคลื่อนงาน ที่สอดคล้องประสานเพื่อเสริมพลัง (synergy) ระหว่างงานในประเทศและกระแสรหว่างประเทศ ตลอดจนการ คำนึงถึงมาตรฐาน พันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนด้วย

จุดเน้นในการดำเนินงานของปี 2554 ที่ให้ความสำคัญในการแก้ปัญหา

5 ประเด็น ได้แก่

1. สิทธิมนุษยชนในกระบวนการยุติธรรม
2. สิทธิชุมชนกับการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม
3. สิทธิมนุษยชนในกลุ่มผู้เสี่ยงต่อการถูกละเมิดหรือได้รับการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
4. สิทธิมนุษยชนกับบทบาทภาคธุรกิจ
5. สิทธิมนุษยชนกับการใช้หลักขันติธรรมในการจัดการความแตกต่างทางความคิดเพื่อป้องกันการ ใช้ความรุนแรง

1 พื้นที่ ได้แก่

จังหวัดชายแดนภาคใต้

เป้าประสงค์ 4 ด้าน และยุทธศาสตร์ในการบรรลุเป้าประสงค์

แผนที่ยุทธศาสตร์คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2554 - 2559

แผนที่ยุทธศาสตร์ กสม.

ยุทธศาสตร์

1. สร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และค่านิยมด้านสิทธิมนุษยชน
2. การมีกลไกและกระบวนการในการ เฝ้าระวัง ตรวจสอบ การเข้าถึงสิทธิ การคุ้มครองสิทธิ ในพื้นที่เสี่ยง
3. พัฒนาสื่อสารสาธารณะ เพื่อสังคม

ยุทธศาสตร์

1. การทำงานเชิงรุกในการใช้อำนาจตาม รัฐธรรมนูญ และกฎหมาย
2. ผลักดันนโยบาย และสร้างบรรทัดฐานทางสังคมในเรื่องสิทธิมนุษยชน

ยุทธศาสตร์

1. พัฒนาศักยภาพ สมรรถนะ แรงบันดาลใจ ขวัญกำลังใจของบุคลากร
2. พัฒนากลไก ระบบต่างๆ และกระบวนการทำงาน
3. การดำเนินงานให้เป็นที่ยอมรับทางสากล

ยุทธศาสตร์

1. พัฒนาเครือข่ายภาคี สนับสนุนการดำเนินงาน และความเข้มแข็งของภาคีเครือข่าย ให้เป็น strategic partners

เป้าประสงค์ที่ 1 พัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรกสม.ให้มีสมรรถนะสูงเพื่อเป็นสถาบันหลักในการระดม พลังการขับเคลื่อนงานสิทธิมนุษยชนเป็นที่ยอมรับเชื่อถือของสังคมทั้งในประเทศและสากล

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

1. ผลลัพธ์จากการขับเคลื่อนงาน
2. ความยอมรับ และการได้รับความร่วมมือจากสังคม

ยุทธศาสตร์

2. พัฒนาศักยภาพบุคลากรให้มีสมรรถนะ มีแรงบันดาลใจ ขวัญและกำลังใจในการดำเนินงานขององค์กร

3. พัฒนากลไก ระบบต่างๆ และกระบวนการทำงานที่สนับสนุนภารกิจขององค์กร ได้อย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ

4. ให้ กสม. เป็นที่ยอมรับต่อสากลว่าเป็นองค์กรหลักที่เป็นอิสระในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบการปฏิบัติ ตามมาตรฐานและพันธกรณีระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน โดยมีการขับเคลื่อนงานที่สอดคล้องประสานกับ สากล

เป้าประสงค์ที่ 2 ระดมพลังภาคีเครือข่าย ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันศาสนา และภาคประชาสังคม เพื่อการสร้างสังคมสิทธิมนุษยชนร่วมกัน

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

1. มีภาคีมาร่วมขับเคลื่อนกับ กสม.อย่างกว้างขวาง
2. มีผลสะท้อนจากผลลัพธ์ของการทำงานร่วมกับภาคี

ยุทธศาสตร์

1. พัฒนาเครือข่ายภาคี สนับสนุนการดำเนินงาน และความเข้มแข็งของภาคีเครือข่ายในการร่วม ขับเคลื่อนสร้างผลสะท้อนต่อการสร้างสังคมสิทธิมนุษยชนตามพันธกิจและยุทธศาสตร์ของ กสม. (strategic partners)

เป้าประสงค์ที่ 3 เสนอแนะนโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายและ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

1. กฎหมายที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้รับการปฏิบัติจริงในสังคม
2. มีข้อเสนอเชิงนโยบายและการปรับปรุงกฎหมาย
3. คนในสังคมปฏิบัติต่อกันอย่างมีบรรทัดฐานด้านสิทธิมนุษยชน
4. ทำให้กระบวนการบังคับใช้กฎหมายมีผลในทางปฏิบัติ

ยุทธศาสตร์

1. การทำงานเชิงรุกเพื่อสนับสนุนการแก้ไขปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน โดยจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐสภาหรือคณะรัฐมนตรีหรือหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้อง
2. สร้างความเข้าใจต่อสังคม และร่วมขับเคลื่อนผลักดันนโยบาย ตลอดจนสร้างบรรทัดฐานทางสังคมในเรื่องสิทธิมนุษยชน

เป้าประสงค์ที่ 4 ให้ประชาชนเข้าใจและเข้าถึงการคุ้มครองสิทธิทุกมิติ

ผลลัพธ์ที่คาดหวัง

1. สังคมมีค่านิยมสิทธิมนุษยชนที่ถูกต้อง
2. ประชาชนตระหนักรู้การเคารพสิทธิมนุษยชนจนเป็นวัฒนธรรมทางสังคม

ยุทธศาสตร์

1. การสร้างการเรียนรู้ การจัดการความรู้ การให้การศึกษา เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และค่านิยมด้านสิทธิมนุษยชนแก่คนในองค์กร ภาคีเครือข่าย และสังคมสาธารณะ
2. การมีกลไกและกระบวนการในการเฝ้าระวัง ตรวจสอบ การเข้าถึงสิทธิ การคุ้มครองสิทธิในพื้นที่เสี่ยง เช่น เรือนจำ สถานพินิจ สถานกักกันคนเข้าเมืองผิดกฎหมาย สถานีตำรวจ ค่ายผู้ลี้ภัย โรงพยาบาลจิตเวช เป็นต้น รวมทั้งประเด็นที่กระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง ตลอดจนประเด็นสำคัญที่ประชาชนให้ความสนใจ
3. พัฒนาการสื่อสารสาธารณะ สิทธิมนุษยชนศึกษา และการตลาดเพื่อสังคม งานด้านสิทธิมนุษยชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมของสังคม จนเป็นวัฒนธรรมในวิถีชีวิต

